

## BUDNI DUHOVI DOKME 2007

NINA AMBROŽ

Čeravno imamo nekaj zamude, bi bilo nedopustno prezreti festival tega – ne le v širši laični javnosti, temveč tudi s strani nacionalnih kulturnih institucij – še vedno zapostavljenega filmskega žanra. Že zato, ker pomeni zgodovinski začetek sedme umetnosti nasploh, dokumentarni film nosi posebno pieteteto.

Na začetku lanskega novembra (2.–7.) se je v Mariboru odvijal četrti mednarodni festival dokumentarnega filma DokMa. Z namenom presežati stereotip, ki enači dokumentarce s potopisi in poljudnoznanstvenimi oddajami o živalih in krajih, si je izbral geslo Vsi smo DokMa. Upravičeno se lahko ponaša s 64 prikazanimi filmi, dobrim obiskom, novimi nagradami za slovensko dokumentarno produkcijo in oživljanjem propadajočih kinodvoran (Partizan, Udarnik) v centru mesta. Omeniti velja tudi zanimivo in progresivno oglaševanje v izložbah mariborskih lokalov (gostinskih, knjigarn itd.), kar nedvomno kaže, da je ob goli promociji organizatorjem še kako mar za okolje, v katerem vztrajajo. Upajmo, da se bo tovrstno subtilno reklamiranje iz obetavnih začetkov razcvetelo v posnemanja vreden vzor in bo kaj podobno kreativnega možno videti recimo v mondenem Portorožu, kjer se je oglaševanje Festivala slovenskega filma minula leta dogajalo precej vaško. Lahko bi ga vsaj turistično tržili, če jim že umetniška vrednost ni blizu.

DokMa 2007 je v sodelovanju z Društvom slovenskih filmskih

ustvarjalcev in Društvom slovenskih režiserjev školjko trikotničarko za najboljši celovečerni dokumentarni film podelila Dimitarju Anakievu za *Srbske žeblje*, za najboljši kratkometražnik pa *Pesmi za dež solza* Marka Cvejića. Zlati lokvanj za najboljši celovečerni slovenski film je med osmimi konkurenti prejela Polona Sepe za *Kamero tukaj in tudi teče*, najboljši kratki domači dokumentarec pa je v skupini trinajstih tekmovalcev postal *Ples besed* Kaje Tokuhise. Ni pretirano pomembno, vendar dve imeni (školjka in lokvanj) nagrad istega festivala, čeprav gre za različni kategoriji, delujeta nekoliko »konfuzno« in se ob zgolj holivudskem oskarju, zlati palmi Cannesa, berlinskem medvedu itn. pač zdita nepotrebni. Morda pa je tudi ta neobičajnost eden od elementov, ki dela DokMo originalno.

Kljub osrednji »roza« obarvani tematiki se je festival začel trdo, tipično moško in črno. Otvoritveni *cinema verité* film *Duhovi iz Cite Soleil* (Ghosts of Cite Soleil, 2006, Asger Leth) se odvija na Haitiju, nekdanji francoski koloniji, ki je leta 1804 postala prva črna republika na svetu. Kristof Kolumb jo je 1492. imenoval raj na Zemlji, nekaj stoletij kasneje pa se je spreobrnila v pekel. Pod vladavino prvega sicer demokratično izvoljenega predsednika Jeana Bertranda Aristida v deželi, ki so ji večinoma vladale vojaške diktature, leta 2004, ko sicer doživi tudi državni udar, dominirajo



Čisto buden

kaos, nasilje, neizobraženost in revščina. Danski režiser je filmsko naracijo gradil med bratoma, vodjema tolpa po ugotovitvah Združenih narodov najbolj nevarnega območja na svetu, polmilijonskega Cite Soleila, in francoske humanitarne delavke Lele. V zaniknem getu haitiske prestolnice Port-au-Prince je predsednik, *sic!*, bivši duhovnik, za svojo obrambo in utišanje nasprotnikov tajno novačil oborožene gangsterje, imenovane »chimeres« (strahotne pošasti) oziroma duhovi, v smislu mrtvih, ujetih v mizerijo. S spoštovanjem obsedeni Bily, ki si želi postati predsednik, in oče triletne hčerke 2Pac, sanjač in raper, ki si je nadel ime svojega vzornika in hlepi po glasbeni karieri, sta dva iz množice politično izkoriščanih. Po krvi brata, po miselnosti sovražnika, saj je Bily lojalen Aristidu, 2Pac pa ne, v bistvu iščeta le izhod iz bede. Debitantu Asgerju Lethu, ki je pred tem snemal kratke filme in videe, in ko-režiserju Milošu Lončareviču je odlično uspelo prikazati krutost *homo homini lupus* sveta. Brez moraliziranja, pravzaprav ves film prikazuje samo potek dogodkov, ne interpretira in protagonistom ne postavlja nobenih vprašanj, dopušča naravno surovost. Z ročno kamero in občasno skoraj premočnim tresenjem je – ob dobro izbrani glasbi svetovno priznanega Haitčana Wyclefa Jeana – ulična anarhija (Asgerja je vanjo infiltriral oče, ugledni režiser Jørgen Leth, ki je na Haitiju nekaj časa živel)

še potencirana. Določene dileme, kot na primer, od kod je prihajalo orožje, kakšna je bila povezava z Združenimi državami Amerike, kako sta umrla brata, pa ostanejo odprte.

Kot se tudi ne zaprejo oči Alana Berlinerja v vizualno izjemno bogatem in duhovitem filmu *Čisto buden* (2006, Wide Awake). Ob polnoči predvajan (še ena posrečenost DokMe) dokumentarec prikazuje enega od 70 milijonov Američanov, ki kljub aromaterapiji, meditaciji, jogi, pitju zeliščnih čajev, štetju ovčic in hipnozi trpijo zaradi težav s spanjem. Insomniak Berliner se kajpak zaveda, da se bo moral resetirati. Da bi se ob ljubljanskem Kinodvoru, Kinoteki in celjskem Metropolu morale ponovno zagnati mestne (nekomercialne) kinodvorane po Sloveniji, pa očitno zares angažirano skrbi le DokMine duhov(n)e.